

ELÄMÄKERTA

Runebergistä elämänmakuisesti

Kansallisrunoilijan naissuhteet ovat Panu Rajalan tulkintojen avaimia.

Panu Rajala: Kansallisrunoilija. J.L. Runebergin elämä. 416 s. Minerva, 2020.

Professori Panu Rajala on kirjoittanut J.L. Runebergistä täyselämäkerran, joka on lajissaan ensimmäinen viiteentoista vuoteen.

Rajala lähestyy Runebergiä naissuhteiden kautta. Muitakin teemoja tietysti löytyy, mutta kyseinen viitekehys korostuu. Lisäksi Rajala esittää mielenkiintoisia yksittäisiä tulkintoja Runebergistä.

Rajala seuraa uskollisesti aikaisempaa tutkimusta mutta suorittaa valintaa ammattimaisesti ja tarkalla silmällä. Hän toteaa, että Runeberg-tutkimuksen massiivisuuteen on helppo hukkua. Rajala pysyy kuitenkin pinnalla ja löytää reittinsä.

Rakkauselämän painottaminen tuo tervetullutta eloa.

UUSI tulkinta Rajalalla on, että Runeberg lähti yliopistosta kotiopettajaksi Keski-Suomeen, koska halusi itsenäistyä. Perinteisesti opintojen keskeyttämisen syinä on pidetty rahapulaa ja halua oppia suomen kieltä. Rajala kysyy kuitenkin osuvasti, että kai kotiopettajan paikka ja Turustakin olisi löytynyt. Mikään ei oikein viittaa siihen, että

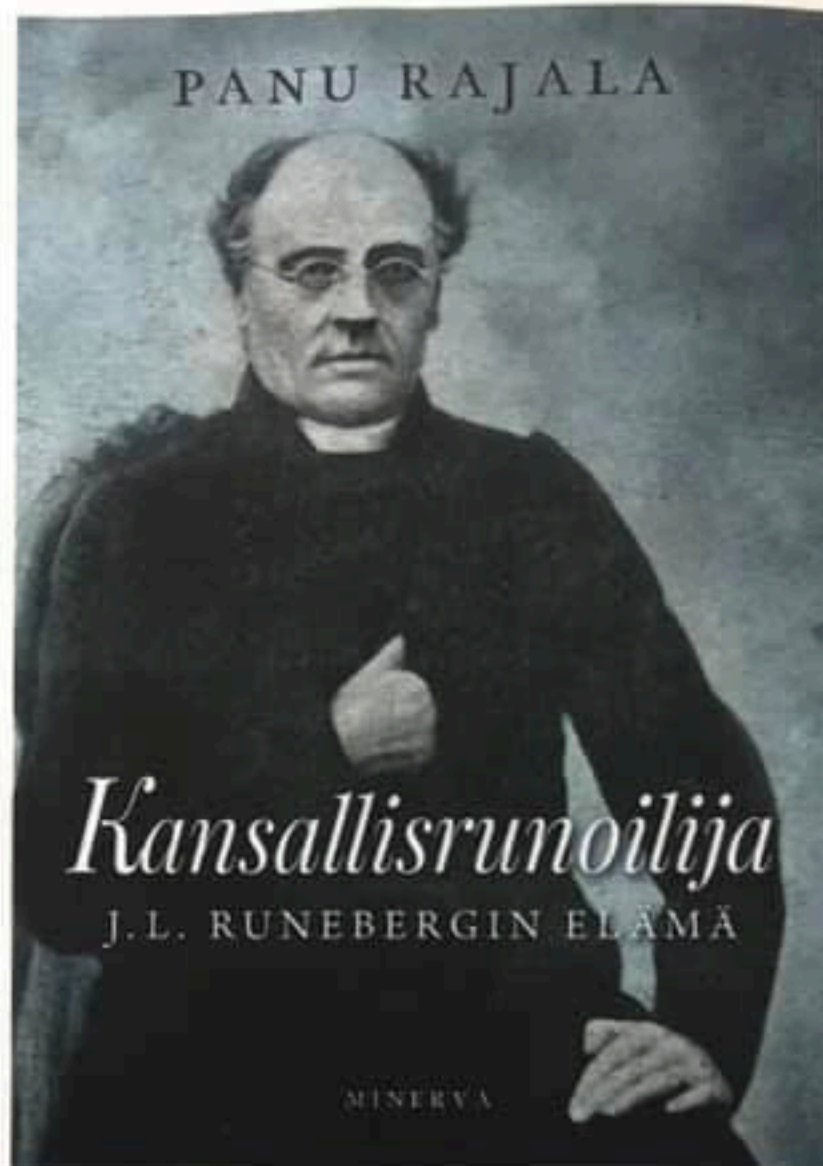
Runeberg olisi Saarijärvellä erityisemmin oppinut suomea tai tuohon oppimiseen satsannut.

Runebergin opiskeluaikoihin ajoittuvan, poliittisesti kantaaottavan *Naakat*-pilkkakirjoituksen osalta Rajala pitäytyy perinteisessä tulkinnassa, jonka mukaan yksi Runebergin pilkan kohde olisi arkkipiispa Jakob Tengström. Gustav Björkstrand on kuitenkin tuoreessa Tengströmelämäkerrassaan perustellut uskottavasti, miksi Runeberg ennemminkin kirjoittaa tässä kohdoin ylioppilaslevottomuuksien jälkimainingeissa Suomesta maanpakoon ajetusta professori Anders Afzeliuksesta.

Mustasukkaisuuden yöt on Runebergin teoksista se, jossa eniten vellotaan rakkaudessa, kaipauksessa, petetyksi tulemisissa ja intohimossa. Teokseen ja sen mahdollistamiin moniin tulkintoihin paneutuminen on kirjan parasta antia. Myös toisella vahvuusalueellaan, teatterin saralla, Rajala onnistuu. Analyysi olisi saanut olla laajempikin, sillä Runebergin näytelmät ovat saaneet liian vähän huomiota.

Hataralla pohjalla sen sijaan on Rajalan uusi tulkinta, että Runeberg olisi aloittanut vuonna 1837 debatoinnin pietismillä vastaan, koska halusi piispaksi.

Kirjoittelu ei ollut sisältöltään lainkaan sellaista, että siinä olisi puhuttu valitsijajoukolle käyttäen näiden ammattikieltä. Tutkimuksessa on perustellusti oltu sitä mieltä, että Runebergin luonnonfilosofisilla poluilla kulkenut kirjoittelu herätti epäluuloja kirkon ja yliopiston lu-

terilaiseen teologiaan kiinnittyneissä johtohenkilöissä. Jos kyse olisi ollut piispakampanjasta, kirjoittelu olisi ollut kirkollisempaa ja oikeaoppisempaa.

LAAJAAN elämäkertaan tulee helposti asiavirheitä: vuonna 1827 Maria Prytz oli vasta 11-vuotias, joten tuskin hän vielä tuolloin aiheutti Runebergissä romanttisia tykytyksiä, kumpikaan Runebergin veljistä ei hukkunut (jollei korkeintaan

viinaan), ja Ruovedelle Runebergin mukana seurasi myös kihlattu Maria Nygrén, eli parin yhdessäolo ei rajoittunut vain Saarijärven aikaan.

Rakkauselämän painottaminen tuo tervetullutta eloa siihen tapaan, miten kansallisia suurmiehiä on totuttu lähestymään. Onko se kuitenkin niin hyvä tulkinta-avain runoilijan syväisiin ja älyllisesti moninaisiin teoksiin kuin Rajala antaa ymmärtää?

Jatkossa tutkimus voisi kohdistua vaikkapa kansallisrunoilijan moderniin luontosuhteeseen, näkemyksiin monikulttuurisuudesta, vähemmistöjen asemasta, tieteen arvosta tai yhteisöllisyyden voimasta. Tulkinta-avaimia riittäisi. Rajalan teos rohkaisee kaikkia, jotka haluavat etsiä uusia näkökulmia Runebergiin. ■

■ Panu Rajala.

VILLE NIITTYNEN